

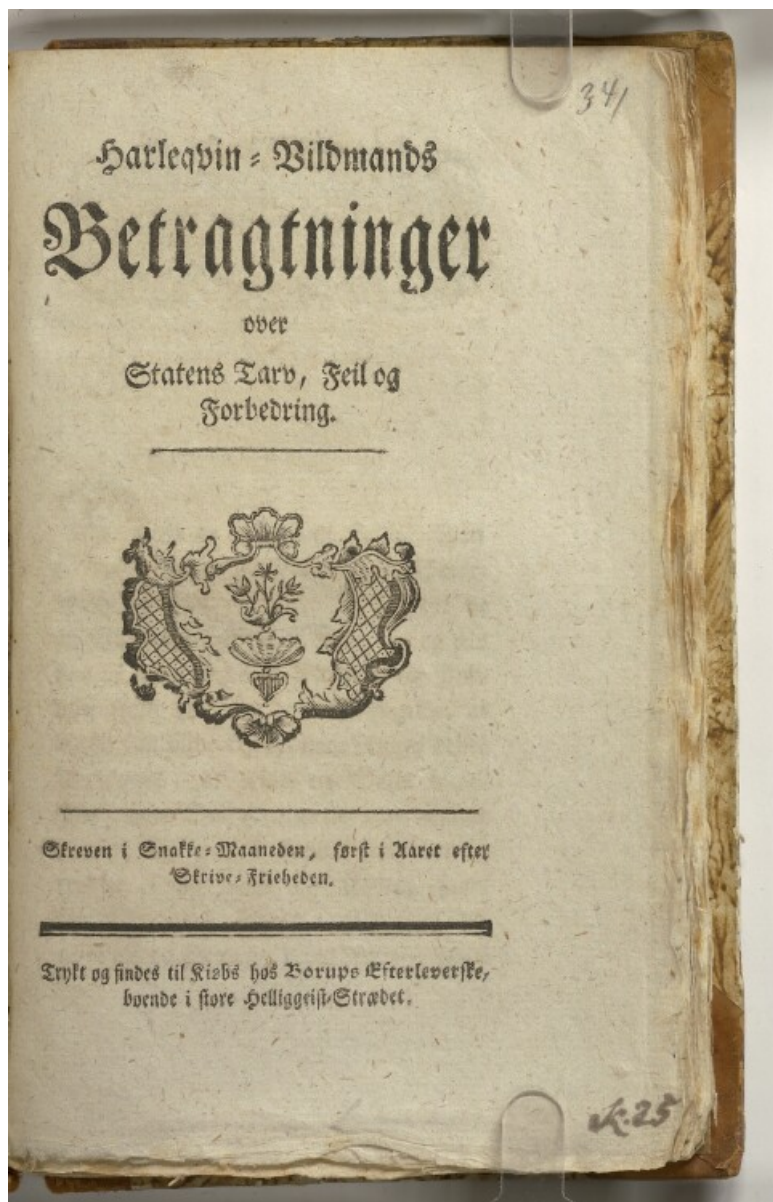
Titel: Harleqvin-Vildmands Betragtninger over Statens Tarv, Feil og Forbedring. Skreven i Snakke-Maaneden, først i Aaret efter Skrive-Friheden.

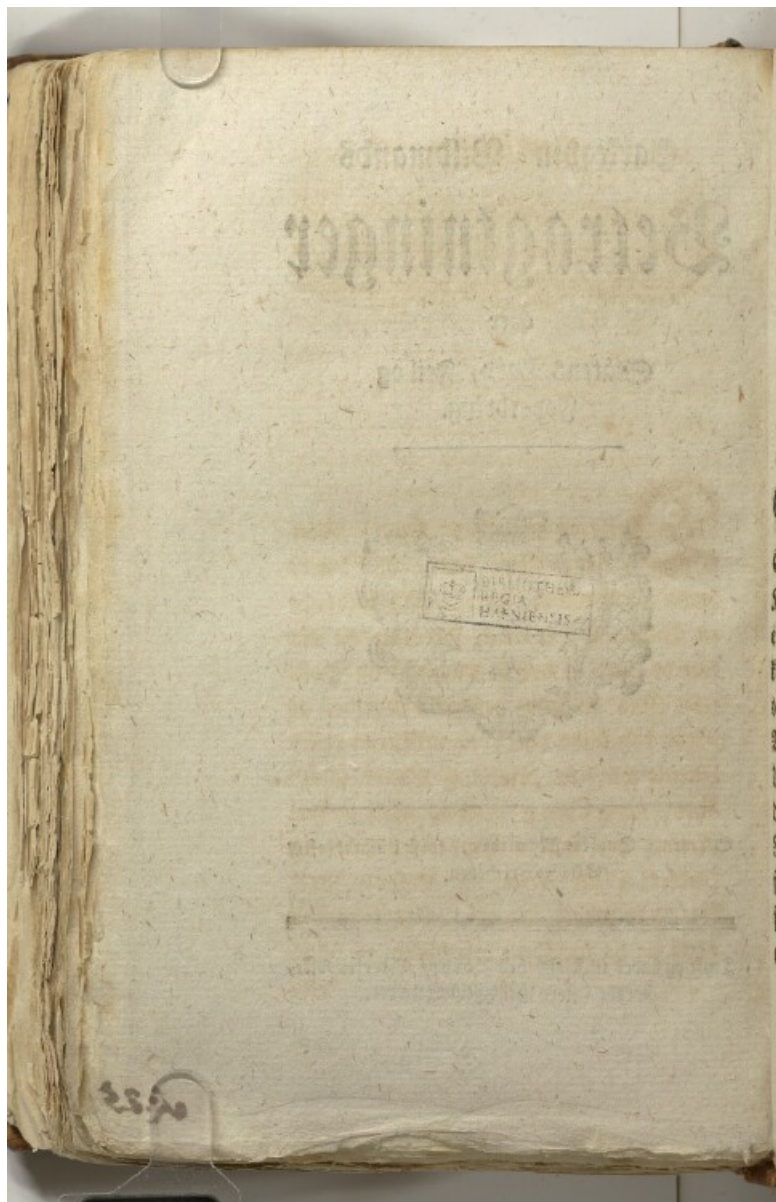
Citation: "Harleqvin-Vildmands Betragtninger over Statens Tarv, Feil og Forbedring. Skreven i Snakke-Maaneden, først i Aaret efter Skrive-Friheden.", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15*, Borups Efterleverske, ? [1771], s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/catalog/tfs-texts-1_015-shoot-workid1_015_034/facsimile.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 15

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

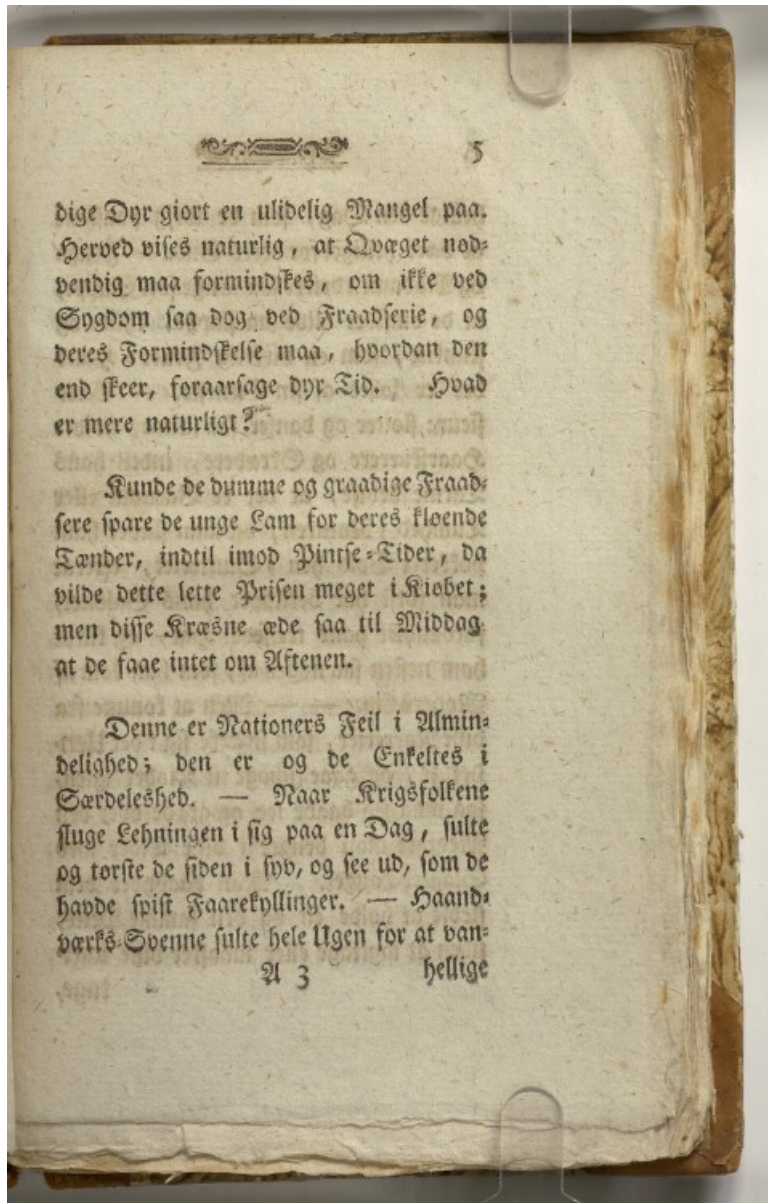

Dette er et sælsomt Land! Man
klager stedse over, at Smør,
Kød og Brød er dyrt. Mig kalde de
en Bildmand, et dumt Kreatur, og selv
kan de med al deres Klogskab og Poli-
tesse (som de kalde det) ikke begribe, at
Brød kan blive dyrt, naar Rugen reiser
Udenlands; at Kød og Smør bliver
dyrt, naar Qvæget tildeels gier samme
Keiser, og man i Landet selv øder og
frodser i sig Lam og Kalve, snart
forend de fødes, saa at de ikke faae Tid
at yngle og forplante deres Art. — Man

A 2 taler

4

taler om Qvæg-Sygen. Sandt er det, den har gjort Landet en ubodelig Skade; men ikke saa stor, som Indbyggerne selv ved deres frække Gane gjøre det. Vi sette allene en Post og dermed troe vi fuldkommen, at overbevise det Almindelige: Kalvene for Exempel fødes, fedes og slagtes. Disse kunde blive til fuldvozent Qvæg, og naar de bleve det, spartes derved meget; thi hvormed opflækkes disse, de æde ikke Mast som Svinene; men vil og maa fødes med Mel; denne maa for al Ting være fød, hvis de skal være fede. Naar de saaledes ere opflekkede, og Herremanden eller Bonden synes, de kunde være geile og fede nok at lobe igiennem en forhen smurt Hals; saa gaar de til Staden med dem, for at møde andre, og udsulte sig selv; thi Qvægget, som de kunde legge til, savne de i Fremtiden, og Mælken, som naturligvis gav Fløde og Smør, har disse uskyl-
dige

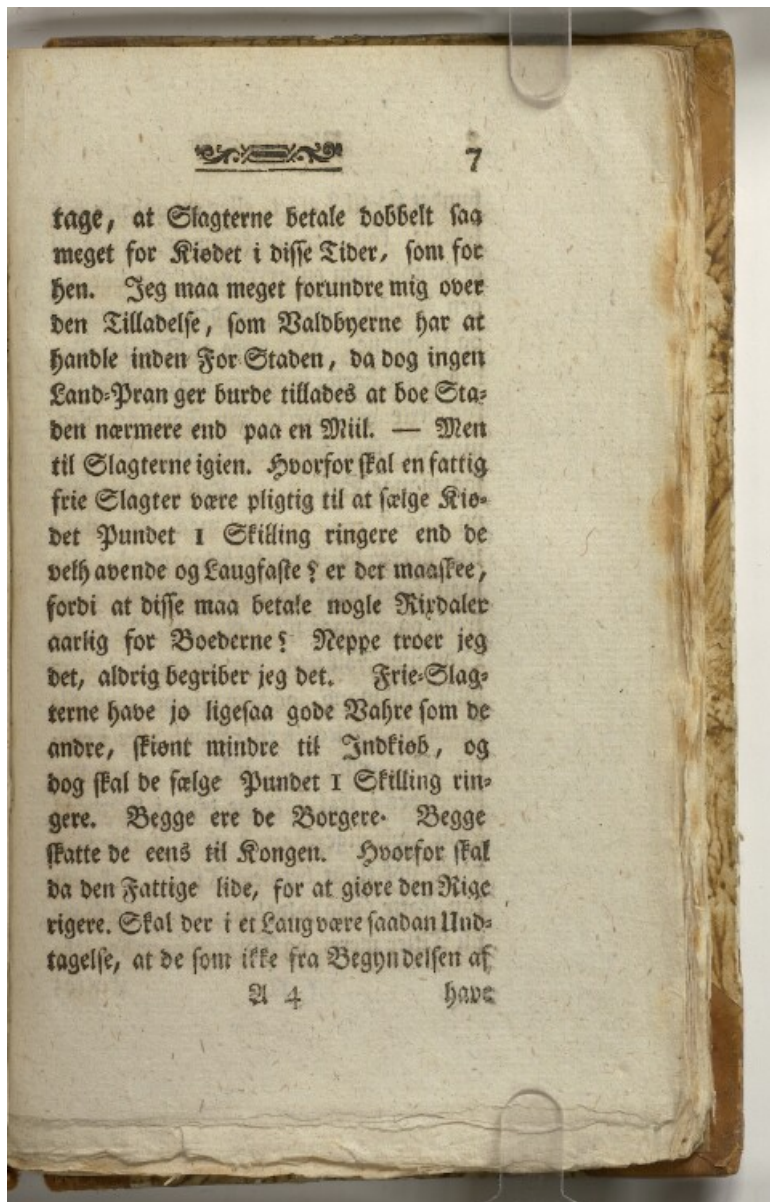
5
dige Dyr gjort en ulidelig Mangel paa.
Herved vides naturlig, at Dvæget nød-
vendig maa formindskes, om ikke ved
Sygdom saa dog ved Graadserie, og
deres Formindskelse maa, hvordan den
end skeer, forarsage dyr Tid. Hvad
er mere naturligt?

Kunde de dumme og graadige Graad-
fere spare de unge Lam for deres floende
Tænder, indtil imod Pintse-Tider, da
vilde dette lette Prisen meget i Kjøbet;
men disse Kræmte æde saa til Middag,
at de faae intet om Aftenen.

Denne er Nationers Feil i Almin-
delighed; den er og de Enkeltes i
Særdeleshed. — Naar Krigsfolkene
sluge Lehnningen i sig paa en Dag, sulte
og tørste de siden i syv, og see ud, som de
havde spist Faarekyllinger. — Haand-
værks-Svenne sulte hele Ugen for at van-
A 3 hellige

6

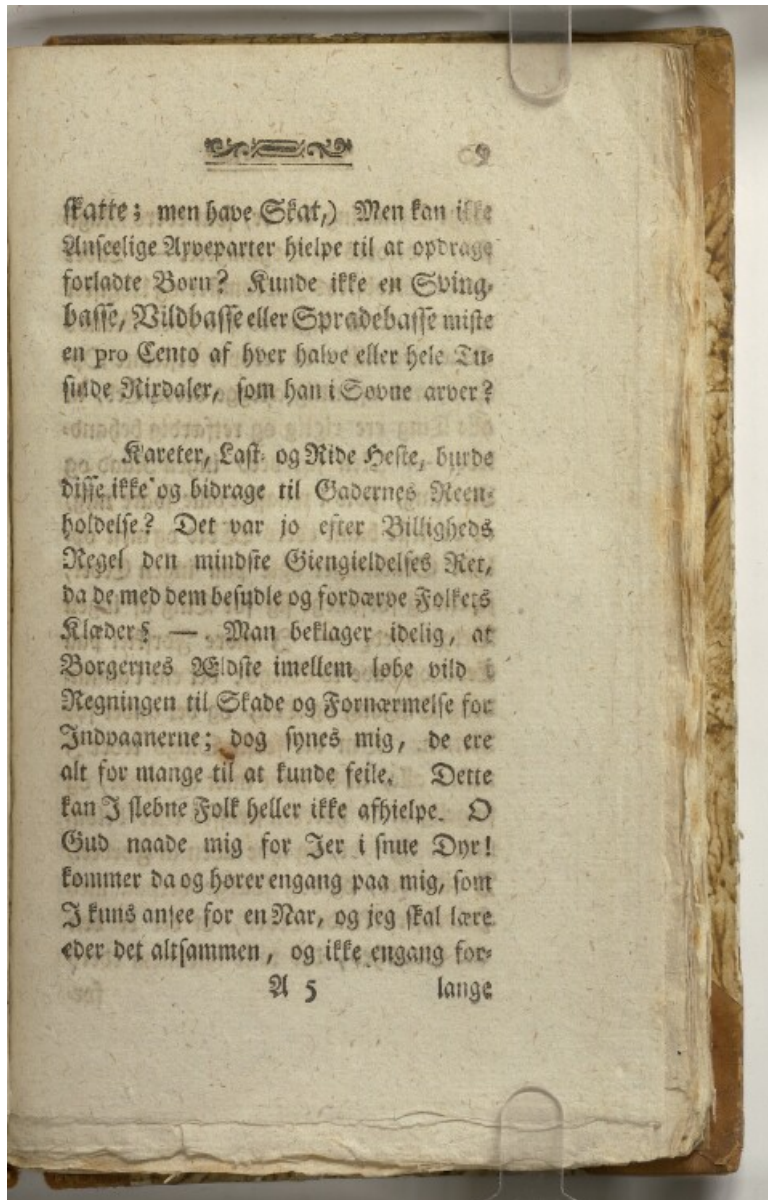
hellige den Dag, som de idrig paaftaae
at være helliget for deres Gud. — Fruen
og Madamen drikke saa længe sort Suppe,
at de omsider blive saa slappe, tynde og
flunkne, som en virkelig Fruer: Hund
der er lobet af sin Tjeneste. — Mon-
sieur: fløtter og danser saa længe, holder
Haarfriserere og Skrædere, indtil hans
Larme bevise, at der er Vacuum eller
Lumhed i Naturen, og man slæber hant
pokker i Bold hen i Slutteriet, efterat
man først har beklippet hans Galoner,
forvandlet hans tressede Hat, og flædt
ham nesten saa nogen af, som han kom af
Moders Liv. — — Men at komme fra
disse Narrerier, som strække sig i det Uen-
delige, og gaae tilbage til Rodet igien,
saa maa jeg baade see og græde over den
Medfart man bruger i disse Tider med
Slagter-Lauget. Man paabyder dem
stedse at holde en og den samme Preis,
uden at iagttage eller maaſkee vilte iagt-
tage,

tage, at Slagterne betale dobbelt saa meget for Riødet i disse Læder, som for den. Jeg maa meget forundre mig over den Tilladelse, som Baldbyerne har at handle inden For Staden, da dog ingen Land-Pran ger burde tillades at boe Staden nærmere end paa en Miil. — Men til Slagterne igien. Hvorfor skal en fattig frie Slagter være pligtig til at sælge Riødet Pundet i Skilling ringere end de velhavende og Laugfaste? er det maaskee, fordi at disse maa betale nogle Rindaler aartig for Boederne? Neppes troer jeg det, aldrig begriber jeg det. Frie-Slagterne have jo ligesaa gode Bahre som de andre, skiont mindre til Indkjøb, og dog skal de sælge Pundet i Skilling ringere. Begge ere de Borgere. Begge skatte de eens til Kongen. Hvorfor skal da den Fattige lide, for at giøre den Rige rigere. Skal der i et Laug være saadan Undtagelse, at de som ikke fra Begyndelsen af

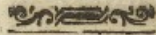
8

Bundet sig til Lauget, eller ere oplærte ved samme, kan faae fuldkommen Frihed til at handle som en af Lauget; da her ingen Forskiel giores paa den Laugbundne og Ubundne. Lad være at Slagter Bøden koster aarlig mod 20 til 30 Rirdaler, kan dette gotgiore saadan Fortiis i Regningen, som den Frieslagterne lide ved saa mange Skillingers Tab imellem Aar og Dag? — — Jeg maa lee, naar jeg horer de idelige Klagemaal, som man fører over at udsinde Midler til at fresse og opdrage ulykkelig fødte Bøen. — Dumme Følk selv, som stielde mig for en dum Bildmand, og gibe mig det forhadte Navn af Harlequin eller Nar! vide i end nu ikke, eller vilde maaffee ikke vide, hvorledes i skal opdrage disse i Verdens Dine ulovsalige Børn? Har I ikke Karreter nok til at betale, Titler, nok som kan statte (dog holdt! ingen Narre faaer nu Titler mere, og Fortienester bør ikke statte;

fatte; men have Skat.) Men kan ikke
Anseelige Arveparter hjælpe til at opdrage
forladte Børn? Kunde ikke en Sving-
basse, Wildbasse eller Spradebasse miste
en pro Cento af hver halve eller hele Tus-
sinde Rixdaler, som han i Sovne arver?

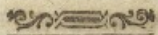
Kareter, Last og Røde Heste, burde
disse ikke og bidrage til Gadernes Reens-
holdelse? Det var jo efter Billigheds
Regel den mindste Siengieldelses Ret,
da de med dem besyde og fordærve Folkets
Klæder. — Man beklager idelig, at
Borgernes Voldsse imellem løbe vild i
Regningen til Skade og Fornærmelse for
Indvaagnerne; dog synes mig, de ere
alt for mange til at kunde seile. Dette
kan I sebbe Folk heller ikke afhjælpe. O
Gud naade mig for Jer i snue Dyr!
kommer da og hører engang paa mig, som
I kuns ansee for en Nar, og jeg skal lære
eder det altsammen, og ikke engang for-

lange Betalning derfor, som eders Magtstri, Doctores og Bogmagere. — Lader enhver Kiøbsteds Indkomster og Udgifter aarligen reent afgiores for hver Mand's Dine, og tillige de derover bestemte Opsynsmænd offentlig aflegge deres Eed, at alle Ting ere rigtig og retfærdig behandlede. — Men jeg veed ingen Raad og Rædning, hvis i maaskee vilde svare mig, at de fleste blant eders Vædle og mest oplyste Skabninger agte paa ingen Eeder, ja endog forsværge sig for Ting af ingen Betydighed. — I giøre Forskiel paa Eeder og have to Slags: det ene i almindelig Dmgang og Tale, og det andet for Retten. Om det første Slags troer I nesten alle, at de have intet at betyde, og folgelig at de hverken straffes eller belønnes. I lyve, og lyve uden al Fordeel, I vide det, og dog sværge derpaa med Helbedstrækkende Eeder, at det er den ene Sandhed, der talte igiennem eders
for:

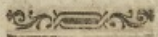

förgylbte Mand. — Det andet Slags Eder, som i bruge for Retten eller ved offentlige Høitideligheder, foraarfager eder dog nogen Eftertanke. I gysse faa smaat ved at sværge falsk i disse Begivenheder; enten denne Gysen er en Virkning af eders Trældoms Frygt for de underjordiske Luer, eller I ere bange for eders to eller tre Fingre, det veed jeg ikke. — O elændige, ynkvardigste Dyr, som ikke mere agte eders Eed! hvilke utallige Ulykker flyde ikke heraf for Staa- ten? — Krigsmanden sværger med op- rakke Fingre høitidelig sin Fyrste Troes- skab; neppe har han giort Eeden, og han seer Leilighed, for han undløber eller forraader Fyrsten. De Gemene deser- tere baade i Krigs- og Freds-Tider, men Officiererne, mere trykkede af Samvittig- hed, tiene troelig og med Nidkerhed, i Freds Tider faaer den gode Gage Skuld, og for at spare paa deres Been indtil
Trom:

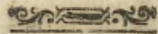
men slaer: Bom bom, Tarantara,
Puf, Paf.

Alle Embedsmand aflegge Troes-
skabs Eed til Fyrsten og det almindelige
Beste; men dette ansees kun i vore
Tider, som en blot Sædvane, nær havde
jeg sagt, som et goilende Optog, for
Exempel som suedfere slotte deres Skilt,
Attestati, Magistri, Rectores, Se-
natus, Ministri, Inspectores, Vifi-
tores, Taxadeurer, Raamand og Bor-
gemeistere ere ikke helligere end Krige-
ren — Nagtet alle disse Herrers hoitide-
lige Eeder florere dog under de Theologiske
Forsølgelser; det Philosophiske Had, den
Doctoralske lemløsende Pryglen, og de
syddobbelte Stikpenge: Stikpenge for
naadig Dom, Stikpenge for Embeders
Bortgivelse, Stikpenge for at lukke Di-
nene og Munden og saa videre. — Hvad
skal man nu sige, naar private Folk for-
sværge

sværge sig imod andre private Folk for
Penge og Gevinst, nægte deres Haand-
skrifter, og edelig bevidne det, som de
ere ganske uvidende om? —

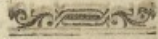
Men siden vi tale om Bedragerier,
hvorfor skal den Kiøbende ikke ligesaa vel
tilholdes at bruge stemplet Papir som
den Sælgende, og burde ikke begge de
Kontraherendes Bøger autoriseres af hvert
Byes Magistrat, hvorved mangfoldige
og utallige Bedragerier bleve hemmede i
henseende til Dødsfald, Opbud og Gieldes
Fordringer i Almindelighed, som ofte
fragaaes, men aldrig kunde benægtes,
saasomt de Contraherende begge havde
forsynet deres Bøger med stemplet Pa-
pir, ved hvis Fremleggelse baade den
Krævende og Skyldende uden Modsig-
gelse, kunde bevise deres Ret? Hystens
Kasse, i Betragtning af det stemplede
Pa-

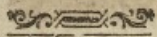
Papirs oberflodigere Brug blev herved meget forbedret, og hvem onsker ikke, at den maatte forbedres i det Uendelige? Oefendige oplyste, sædelige, slegne, og hoifædte Skabninger, som man ikke kan troe paa Ord, ikke paa Eder, og ikke paa Haandskrifter, da man kan troe os Bildmænd paa et blot Nil, paa vore blotte Miner og ærlige Ansigt! men om Bedragerier, hvorledes lever eders Skifte Forvaltning? saavel en Sterboe som Falitboe, i hvilke begge al Ting burde være afgjorte inden Aar og Dag for at fyldestgjøre Arvinger, Credi- og Debitorer, komme i lang Drag, som varer i utænkelige Aar. Skifte-Retten udstæder vel Regninger; men driver ikke paa deres Indfordring. Hvor denne utroelige Barmhiertighed kommer fra, derom maa andre domme; jeg er dum, jeg er en Bildmand. Imidlertid skriver man
bestaa-

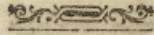
bestandig Skifte · Breve, som vore til
store Folianter paa hele Riis, og kunde
dog have været skrevne paa et Par
Ark. Ved disse Folianter betalte til-
lige med andet Slid og Slæb, som
Vedkommende siges derved at have,
hender det sig ofte, at det Efterladte
og Skift · Omkostningerne gaae lige op,
saa at Arving og Kreditor faaer en
L*. Ved saadan en Sterboes Be-
handling ligger alt for ofte en rebelig
Mand i sin Grav, under Navn af
Skiehm og Bedrager. — O slebne po-
litiske Dyr! som forstaae al Ting uden
at have Forstand, som vide al Ting
uden det, som tiener til sand Nytte
og Velfærd, kan I ikke heller raade
Boed herpaa? — Forog Skifte · For-
valternes Tal, og lad dem være 10
til 12 i Hoved · Staden. Lad dem un-
der Straf være forbundne til at bringe
hvert

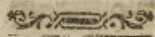
hvert Skifte inden Nat og Dag til
Ende, og see, saa er den hele Sag i
sin fuldbronne Rigtighed. — Men det
jeg mest maa lee over, er, at I kloge
bitrige og polerede Folk ikke engang
med alle eders Konster og Bestræbel-
ser kan holde Residencens Gader rene.
I vilde gierne fordrive Lorden fra en
Post til en anden ved lange Stænger,
den ikke meget ulige, som Kafferne
bruge til at slaae Hunde ihjel med i
Hunde Dagene. I Narre! hvorfor
myrde i de galne Hunde? — I ere
jo galne nok selv? — I vil forjage
Lorden, og kan ikke ved al eders Moe
forjage Skarnet af eders Gader, hvor
man er ferdig at drukne i Vand,
Snee og Dr^{**}. Endelig fandt man
paa de vittige og dybsindige Indsald,
at holde offentlige Feiere og Feiersker.
Nu skulle Gaderne blive speilblanke,
saa

saa, reene, som luttret Sølvs og Guld,
og just bleve de mere skidne end de
være tilforn. For være Gaderne no-
genlunde kaalelige; thi lad være, at
de Nige og Fornemme, formedelst et
Slags Bekjentskab til Vedkommende
ikke kan feie, saa feiede dog den frygt-
somme Fattigdom. — Men nu er
der ingen Maade med Gadernes Ureen-
lighed, siden det offentlige Feiere. Aar-
sagen hertil maa i selv sige. I vit-
tige Creature! skal jeg som en dum
Bildmand og siger Jer den? Fy! I
maa skamme Jer, dersom I forlange
sigt. — Et got Raad vil jeg give
Eder midt i Eders Uvidenhed, som er
dette: lad der enten blive saa mange
Feiere, at de kan holde Gaderne reene,
eller jager disse Feiere reent pokker i
Bols; men glemmer da ikke at faae
de Penge tilbage, som I nu maa
B fatter

skatte for det offentlige Feierie. Naar
nu disse Feiere ere afskaffede, og I
da NB. (husker vel paa dette) ikke
skatter mere for dem, da bor enhver
tilholbes at feie sin egen Gade uden
al Persons Anseelse, saa vel Rige som
Fattige, saa vel Betitlede, som Ubetit-
lede, saa vel Høibaarne som Lavbaarne;
troer mig, hvor dum en Bildmand I
end anseer mig for, at Gaderne da
skulle ligne Veie, som Mennesker kunde
betræde og gaae paa, i steden for
eders nu see ud, som en stiden Ørk,
og øde Morats, hvor man ikke skulle
formode Opholds-Sted, uden for Svin
ic. ic. — Hvad har jeg mere at
see af? — O tusinde og tusinde
Ding? — Men nu indfalder mig først
Skillings-Bommen uden alle Stadens
Porte. — Hvilke artige Scener op-
føres

fores ikke her? — Den Fattige for
at værqbøge sig og rere sine sam-
menkrumpe Lemmer, skal indrette
sin Sundhed og uskyldige Fornøielse
efter Klokke-Slag, og kan hans matte
Been ikke følge de hurtige Klokke, da
skal han for denne Forfølse betale 2
Skilling, som han siden kunde have væ-
derqbøget sit udtørede Legeme med. —
Har han ikke disse 2 Skilling, bliver
han beleet, ja vel og pantet til vide-
re. — Hvilken Lummel i Byens
Porte med alle Slags Vogne besyn-
derlig Bøndernes. Man prygler Bøn-
den og hans Heste, og det er ofte for
disse 2 Slags et Skiertøild at komme
ind i Staden. — O slebne og dog
vandvitige Dyr! lader den Fattige og

Elendige, saa længe han gider fornoie sig med Naturen, Solen og det Grønne (eders Ubarmhertighed har dog betaget ham Resten af meeneffelige Bequemmeligheder og Fornoieligheder) skatter da ikke ham efter Klokke-Slag. Jeg skal vise Eder rigere Kilder til Rigdom. Kræver Skatten af dem ved Bommen, der fiore, ride og løbe uden Porten, for at svire, drikke, spille, danse, leffe, og glemme deres Pligter i vidtløstige Udspreddelser. — Desuden var det ikke heller ubilligt om Korn og Hartkorn bidrog til Skatten, Høre Bogne og andre Karosser, Chaisser og slige pralende Overdaadigheds Tegne. Naar Karosser og andre saadanne Omstændigheder maatte skatte (som dog dog uden
al

al Klagemaal kunde fatte, paa en
formuſtig og lenſaldig Maade) da ſed
deraf, at der ikke ſkeedte ſaa megen
Ophold i Porterne, at Bonden og Hu-
ſtruen kunne paſſere uden at hilſes af
Soldatens Flint, og Poletie: Betien-
tens giennemtrængende Støl. Men
ſlebne og overkloge Dyr! I blive al-
drig kloge og ſkionſomme. — I ere
omgiengelige, snue, artige, lærde, tapre,
klygtige. — O! ſiger mig nu engang,
naar ville I blive formuſtige og ſkion-
ſomme? — Hvad meene I Kilden
er til alle Eders Ueilligheder og Elen-
digheder? O! huſker paa dette: diſſe
2 Dievel: Inder, Trægthed og Uſta-
dighed. — Enten ere I Træge og Stæ-
dige, ſom Ole Veer det gule Og, el-

ler og i tumles og jages omkring som
Beir-Haner. — Snart vil I slet intet,
og snart vide I ikke hvad I vilde.
Sove-Syge eller Ubestemmelse, Lædhed
eller Fremfusenhed. — See! dette er
Eders Karakter. I have ikke lært
Festina lente, det er, at alle Ting
og alle Forslag skal tygges og tygges
om igien, undersøges og modnes, og
strax derpaa med en nidkier og utroe-
lig Hastighed udføres. — Men I gaar
bagvendt til Verks og ret som spænde
Hestene bag Vognen, snart iverksette
I forend foregaaende moedent Overlæg,
snart faae I aldrig affnakket, snart
blive I aldrig eenige: nu gribe I slet
ingen Ting an, nu igien saa mange paa
engang, at I drukne i Eders Projecters
Mang-

Mangfoldighed, som i et Ocean, og midt
paa den vilde See have I hverken
Kompas, Roer eller Anker. Stor-
mene rase, Bølgerne vande Skyerne
og optaarne sig i Luften, den ene Lyn-
ild driver den anden Pohl fra Pohl,
Luften kanonerer paa en græffelig Maa-
de, og den underjordiske Jld brummer
imod de himmelske Luer. — I alle disse
Omstændigheder hvad giøre da I?
Sove eller løbe forvildede omkring,
støde hinanden med Albuerne, og van-
sinægtede rive hinanden over Ende.

O vittige Dyr! vaager og
værer mandige!

